

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

**EKONOMIE
FEBRUARIE/MAART 2012
MEMORANDUM**

PUNTE: 300

Hierdie memorandum bestaan uit 22 bladsye.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1: LU1–LU4**

1.1	1.1.1	A – leidende ✓✓		
	1.1.2	C – portefeulje- ✓✓		
	1.1.3	C – vraagkant- en aanbodkant- ✓✓		
	1.1.4	B – produksie-doeltreffendheid ✓✓		
	1.1.5	B – 'n onderaanbod van ✓✓		
	1.1.6	B – MI > MK ✓✓		
	1.1.7	A – liberalisering ✓✓		
	1.1.8	A – komparatiewe ✓✓		
	1.1.9	C – regstellende-aksie- ✓✓		
	1.1.10	B – koste-druk-inflasie ✓✓		
	1.1.11	A – inheemse kennisstelsels ✓✓		
	1.1.12	C – private voordeel ✓✓	(12 x 2)	(24)
1.2	1.2.1	Opemarktransaksies ✓✓		
	1.2.2	Ruilvoet ✓✓		
	1.2.3	AsgiSA ✓✓		
	1.2.4	Monopolistiese mededinging ✓✓		
	1.2.5	Kyoto Protokol ✓✓	(5 x 2)	(10)
1.3	1.3.1	B – staatsbesteding en -belasting ✓✓		
	1.3.2	C – werkplekvaardighede en leerderskappe ✓✓		
	1.3.3	A – \$1 = R7,40 ✓✓		
	1.3.4	F – reklameveldtogte ✓✓		
	1.3.5	D – minimum verdienste benodig om te verhoed dat die entrepeneur die bedryf verlaat ✓✓		
	1.3.6	G – 'n tarief as persentasie van die waarde van ingevoerde goedere ✓✓		
	1.3.7	E – die prysvlak styg so vinnig dat mense vertrouwe in die waarde van 'n land se geldeenheid verloor ✓✓		
	1.3.8	I – die genot van en waardering vir ongerepte natuurskoon ✓✓	(8 x 2)	(16)
TOTAAL AFDELING A:			50	

AFDELING B**VRAAG 2: LU1 AS1–4 – MAKROEKONOMIE**

2.1	2.1.1	lekkasie ✓✓		
	2.1.2	vaste eiendom ✓✓		
	2.1.3	finansies ✓✓		
	2.1.4	Monetariste ✓✓	(4 x 2)	(8)
2.2	•	Primêre sektor ✓✓		
	•	Sekondêre sektor ✓✓		
	•	Tersiêre sektor ✓✓	(3 x 2)	(6)
2.3	2.3.1	Dui die verhouding tussen die belastingkoers en belastinginkomste van die staat aan. ✓✓		(2)
	2.3.2	By punt V ✓✓		(2)
	2.3.3	Belastinginkomste sal daal. ✓✓		(2)
	2.3.4	Teen 100% belastingkoers sal niemand bereid wees om te werk nie en daar sal ook geen staatsinkomste wees nie. ✓✓		(2)
	2.3.5	Belastingontduiking vind plaas. ✓✓		(2)
2.4	2.4.1	Punt B (Piek)/D (Trog) ✓✓	(Enige 1 x 2)	(2)
	2.4.2	Dit dui die verwagte groeikoers van 'n land aan ✓✓ /ook na verwys as die langtermyn groeipotensiaal van die ekonomie ✓✓ /die algemene rigting waarin indekse beweeg wat gebruik word in sakesiklusse ✓✓	(Enige 1 x 2)	(2)
	2.4.3	<ul style="list-style-type: none"> • Gebruik uitbreidende monetêre beleid ✓✓ bv. vermindering van rentekoerse ✓✓ • Uitbreidende fiskale beleide ✓✓ bv. verminderde belasting ✓✓ • Stygende owerheidsbesteding ✓✓ bv. kapitale investeringsprojekte ✓✓ (Enige ander relevante voorbeelde)	(Enige 2 x 2)	(4)
	2.4.4	As 'n sakesiklus tans 'n afswaai beleef, sal dit lei tot 'n draaipunt, en beweeg in 'n opswaai ✓✓ /as die sakesiklus tans in 'n opswaai is, sal dit lei tot 'n verlengde uitbreidingsfase ✓✓	(Enige 1 x 2)	(2)
		(Enige ander relevante antwoord)		

- 2.5
- Daar is 'n vloeï van goedere (invoere) na die onderneming vanaf die buitelandse sektor. ✓✓
  - waarvoor die onderneming betaal. ✓✓
  - Hierdie sal beskou word as besteding vir die onderneming. ✓✓
  - Daar is ook 'n vloeï wees van goedere vanaf die onderneming na die buitelandse sektor. ✓✓
  - Dit sal inkome vir die onderneming impliseer. ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)
- 2.6
- Vry swewende wisselkoers ✓✓
  - Werk outomaties ✓✓
  - Wanneer invoere toeneem, sal die vraag na buitelandse geld styg ✓✓
  - Die wisselkoers sal daal (depresieer) a.g.v. markkragte ✓✓
  - Depresiasie maak invoere duurder ✓✓
  - Invoere neem af, uitvoere styg en die wisselkoers appresieer ✓✓
  - Beheerde swewende wisselkoers ✓✓
  - Sentrale bank gebruik reserwes om depresiasie/appresiasie te bewerkstellig ✓✓
  - Oor die lang termyn sal geldeenhede ekwilibrium bereik ✓✓
  - Vaste wisselkoers ✓✓
  - Wisselkoerse devalueer en revalueer ✓✓ (Enige 2 x 4) (8)
- [50]**

VRAAG 3: LU2 AS1–3 – MIKROEKONOMIE

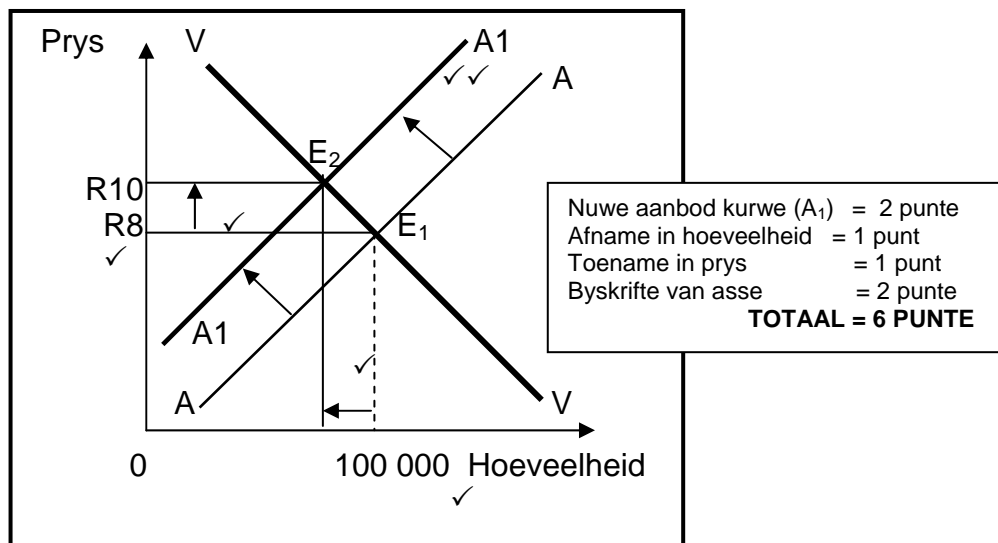
- 3.1 3.1.1 ongereguleerde ✓✓
- 3.1.2 vaste ✓✓
- 3.1.3 sosiale ✓✓
- 3.1.4 kunsmatige ✓✓ (4 x 2) (8)

- 3.2
  - Mededingingskommissie ✓✓
  - Mededingingstribunaal ✓✓
  - Mededingingsappèlhof ✓✓ (3 x 2) (6)

- 3.3 3.3.1 Volmaakte mark ✓✓ (2)

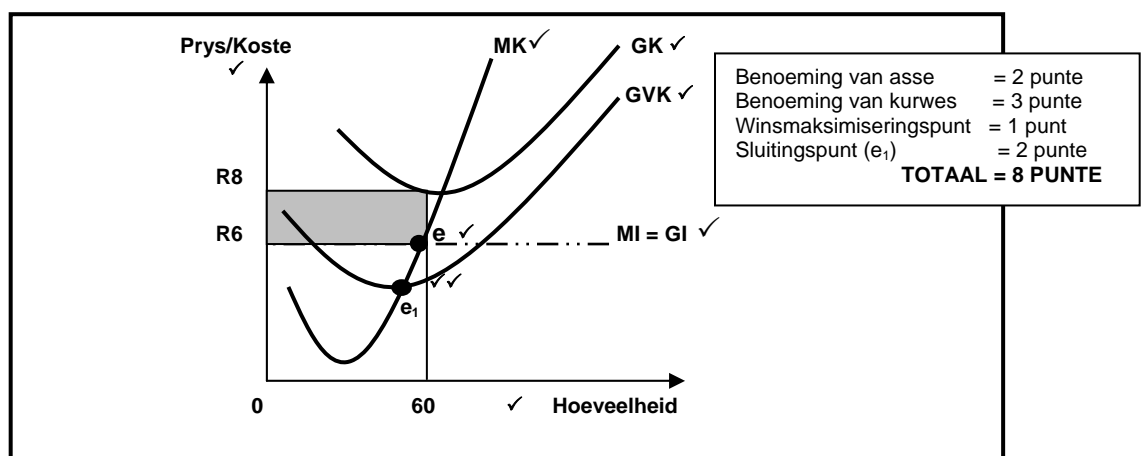
3.3.2 Markvraag en -aanbod bepaal die prys op die mark (R8) ✓✓ /
 Die individuele produsent op die mark is 'n prysnemer ✓✓ en sal enige hoeveelheid verkoop teen die prys van R8. (2)

3.3.3

(6)

- 3.4 3.4.1 Samespanning is 'n ooreenkoms tussen besighede met die doel om mededinging tussen hulle te beperk. ✓✓ (2)
- 3.4.2
- Tipe produk ✓✓ wyn is 'n gedifferensieerde produk. ✓✓
  - Marktoetrede ✓✓ alhoewel dit vry is, is dit nie maklik nie. ✓✓
  - Beheer oor pryse ✓✓ Consol en Nampak het aansienlike beheer oor die prys, maar nie soveel soos Owens Illinois as 'n monopolis nie ✓✓
  - Wedersydse afhanklikheid ✓✓ een onderneming se optrede word deur die ander onderneming beïnvloed ✓✓ (Enige 1 x 4) (4)
- 3.4.3 Met die mededingingsbeleid sal die staat:
- Die misbruik van ekonomiese mag kan voorkom ✓✓ /
  - Die groei van markkragte ✓✓ /
  - Voorkom beperkende praktyke ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)
- 3.4.4 Positiewe effek op pryse van plaaslike wyn (afname) *cet.par.* ✓✓ (2)
- 3.5
- As die verskaffing van openbare goedere en dienste totaal oorgelaat was aan die mark, sou ons geen openbare goedere en dienste hê nie. ✓✓
  - Die voorsiening van openbare goedere en dienste verg groot kapitaaluitleg ✓✓ en die graad van beleggingsopbrengs in die voorsiening van openbare goedere en dienste is nie winsgewend nie. ✓✓
  - Die mislukking om openbare goedere en dienste te verskaf beteken dat die gemeenskap nog meer benadeel sal word. ✓✓
  - Daar sal allokasie-ondoeltreffendheid wees. ✓✓
  - Die rede waarom die mark misluk om hierdie goedere te voorsien is omdat
    - openbare goedere nie-uitsluitbaar is ✓✓
    - openbare goedere nie-mededingend is ✓✓
 (Enige 4 x 2) (8)
- 3.6 Volledig benoemde grafiek om die sluitingspunt in 'n volmaakte mark te illustreer

(8)
[50]

- 4.5
- Bereken met behulp van gegewens wat uit die Lorenz-kurwe verkry word. ✓✓
  - Illustreer die inkomeverdeling onder verskillende dele van die bevolking. ✓✓
  - Dui die verhouding aan tussen daardie deel van die bevolking wat op minder as hul proporsionele deel van die totale inkomee leef. ✓✓
  - Meet die graad van ongelykheid in inkomee. ✓✓
  - As die inkomee gelyk verdeel is, is die koëffisiënt 0 ✓✓
  - By die ander uiterste sal die koëffisiënt 1 wees. ✓✓
  - Die staat moet die ongelyke verdeling van inkomee aanspreek deur die gebruik van beleidsinstrumente te implementeer soos die progressiewe persoonlike inkomestebelasting ✓✓ en die skep van geleenthede om beter inkomste te verdien ✓✓ deur middel van SEB ✓✓ en regstellende aksie. ✓✓
(Enige 4 x 2) (8)
- 4.6
- Suid-Afrika se ROI-program is daarop gemik om infrastruktuur ✓✓ en sake-investerings na onderontwikkelde gebiede te lok. ✓✓
  - Daardeur word gepoog om volhoubare nywerheidsontwikkeling en groei te bewerkstellig ✓✓ veral in gebiede waar armoede en werkloosheid op sy hoogste is. ✓✓
  - ROIs stel die regering in staat om sy verbintenis tot nywerheidsontwikkeling oor nasionale, provinsiale en plaaslike regeringsgrense af te dwing. ✓✓
  - ROI is 'n interdepartementele investeringstrategie gelei deur die nasionale departemente van Handel en Nywerheid en Vervoer ✓✓
  - Om hierdie rede is sommige ROIs in die vorm van korridors ✓✓
  - 'n Korridor is ruimtelike ontwikkelingsgebiede wat spesifieke voordele aan mynbou, vervaardiging en ander besighede bied. ✓✓
  - (bv.) Maputo korridor, kus-tot-kus korridor ✓✓ (Enige 4 x 2) (8)

[50]**VRAAG 5: LU4 AS1–4 – KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES**

- 5.1
- 5.1.1 stagflasie ✓✓
- 5.1.2 debiteure ✓✓
- 5.1.3 binne ✓✓
- 5.1.4 volhoubare ✓✓ (4 x 2) (8)

- 5.2
- Toename in verbruikbare inkomste van huishoudings/besteding/algemene publiek is nie spaarbewus nie ✓✓
  - Besikbaarheid van krediet maklik ✓✓
  - Toename in ekonomies-bedrywige bevolking ✓✓
  - Toename in geldvoorraad sonder ooreenkomstige toename in produksie ✓✓
  - Buitengewone vraag/vraag na kommoditeite ✓✓
  - Investeringsbesteding/nie genoeg spaargeld/reserwes om noodsaaklike kapitaalbeleggings te finansier nie ✓✓
  - Staatsbesteding styg ✓✓
  - Staatsbesteding raak buitensporig ✓✓
  - Uitvoerverdienste styg ✓✓
  - Werking van markmeganisme ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)
- 5.3
- 5.3.1 Volhoubaarheid van die omgewing verwys na die vermoë van die omgewing om sy aanwending in ekonomiese aktiwiteite te oorleef. ✓✓ (2)
- 5.3.2 Wêreld Klimaatberaad/Cancun Beraad in Mexiko ✓✓ (2)
- 5.3.3 Natuurrampe beperk hul beskikbaarheid a.g.v. die koers waarteen hulle geproduseer word ✓✓ (2)
- 5.3.4 Aardbewegings kan veroorsaak dat waterpype bars en dit sal lei tot 'n water tekort ✓✓
Varswaterhulpbronne word deur tsunami's vernietig/besoedeling van varswater/veroorzaak verspreide vloede. ✓✓ (4)
- 5.4
- 5.4.1 Suid-Afrikaanse Reserwebank ✓✓ (2)
- 5.4.2 Monetêre Beleidskomitee ✓✓ (2)
- 5.4.3 Rentekoerse ✓✓ (2)
- 5.4.4 Inflasieteiken ✓✓ (2)
- 5.4.5 Monetêre beleid ✓✓ (2)
- 5.5
- **Toenemende direkte belasting** ✓✓ verminder oortollige vraag in die ekonomie ✓✓
  - **Toenemende indirekte belasting** ✓✓ bv. BWT en aksynsbelasting ✓✓
  - **Vermindering van staatsbesteding** ✓✓ kanselleer staatsprojekte ✓✓
  - Beleide soos **belastingkortings** voor te stel om produktiwiteit te verbeter. ✓✓
  - **Leningsheffings** kan ook voorgestel word ✓✓
  - **Finansiering van begrotingstekort** op nie-inflasionêre basis ✓✓ ontvang lenings vanaf die nie-bank sektor ✓✓
  - Heffing van **bybelasting op ingevoerde goedere** ✓✓ pryse van ingevoerde goedere styg – verbruikers koop minder goedere aan. ✓✓
  - **Aanbodkant-ekonomie** ✓✓ vermindering van belasting op persoonlike inkomste, maatskappybelasting, belasting op rente en dividende en staatsbesteding. ✓✓ (Enige 2 x 4) (8)

- 5.6
- **Toekenning van eiendomsreg** ✓✓ verseker dat mense omgee vir die wat aan hulle behoort deur dit so winsgewend as moontlik te gebruik ✓✓ as eiendomreg uitgebrei kan word na gemeenskaplike goedere, sal diegene wat onder besoedeling lei eise kan instel teen die besoedelaars. ✓✓
  - **Betaling vir omgewingsgebruik** ✓✓ hef gelde – regering laat verbruikers en produsente betaal vir die afval wat hulle produseer en in die omgewing stort. ✓✓
  - **Omgewingsbelasting** ✓✓ belasting gehef op die produkte wat geproduseer word, bv. heffings op motorbande wat die prys van motorbande sal laat toeneem. ✓✓
  - **Omgewingsubsidies** ✓✓ vir bedrywighede wat daarop gemik is om skad aan die omgewing te beperk – die koste om die nadelige effekte vir die omgewing te verminder word uit belasting verhaal ✓✓ gebruik vir die ontwikkeling van nuwe tegnieke en toerusting ✓✓ om die produksie van omgewingsvriendelike plaasvervangers aan te moedig ✓✓ en om die hersirkulering van afval aan te moedig. ✓✓
  - **Bemerkbare permitte** ✓✓ ondernemings mag besoedel deurdat hulle 'n lisensie kry om tot op 'n maksimum te besoedel – hierdie lisensies kan aan ander ondernemings verkoop word indien hulle nie besoedel het nie. ✓✓
(Enige 2 x 4)

(8)
[50]**VRAAG 6: LU2 & 3 AS1–4 – MIKROËKONOMIE EN EKONOMIESE KWESSIES**

- 6.1
- 6.1.1 MOI ✓✓
- 6.1.2 geïndustrialiseerde ✓✓
- 6.1.3 identiese ✓✓
- 6.1.4 openbare ✓✓ (4 x 2) (8)
- 6.2
- Voeding en gesondheid ✓✓
  - Onderwys ✓✓
  - Dienste ✓✓
  - Behuising en verstedeliking ✓✓ (Enige 3 x 2) (6)
- 6.3
- 6.3.1 Vervaardigingsektor behels die verwerking van rumateriale tot intermediêre produkte of klaargoedere ✓✓ (2)
- 6.3.2 Meer werksgeleenthede kan geskep word/toename in mededinging is tot die voordeel van die verbruiker (laer pryse) ✓✓ (Enige ander relevante feit) (2)
- 6.3.3
- Uitvoere ✓✓
  - Toerisme ✓✓
  - Landbou ✓✓
  - Inligting, kommunikasie en tegnologie ✓✓
  - Kulturele nywerhede ✓✓ (Enige 1 x 2) (2)

- 6.3.4 Dit bevorder SEB omdat dit ooreenstem met die transformasie van die Suid-Afrikaanse ekonomie sodat die aantal swartmense wat besit, bestuur en beheer in die ekonomie aansienlik sal toeneem ✓✓ en inkomte-ongelykheid aansienlik sal daal ✓✓
(Enige ander relevante antwoord) (2 x 2) (4)
- 6.4 6.4.1 Kom voor as sekere koste en voordele van 'n besluit of aksie gedra of geniet word deur 'n tweede of derde party nie direk betrokke in die besluitneming nie ✓✓
(Enige ander relevante antwoord) (2)
- 6.4.2 Negatiewe ✓✓ (2)
- 6.4.3 By hoeveelheid Q1 ✓✓ (2)
- 6.4.4 Die koste van die eksternaliteit is nie ingesluit in die markprys nie ✓✓ die mark oorproduseer ✓✓ daarom is daar 'n wantoedeling van hulpbronne ✓✓ As die koste van die eksternaliteit in berekening gebring was, sou die mark geproduseer het teen Q2 ✓✓ wat meer aanvaarbaar is deur die gemeenskap ✓✓ (Enige 2 x 2) (4)
- 6.5
- **Ekonomiese groei** word gedefinieer as 'n toename in die reële waarde van produksie en inkomte in 'n land ✓✓
  - Ekonomiese groei kom voor a.g.v. 'n toename in die produksiekapasiteit van 'n land ✓✓ en word gereflekteer deur 'n toename in die waarde van reële bruto binnelandse produk (BBP) ✓✓
  - **Ekonomiese ontwikkeling** kan gedefinieer word as strukturele veranderinge in die ekonomie wat kan lei tot 'n toename in die lewenstandaard ✓✓ en 'n toename in die vlak van ekonomiese welvaart van armes ✓✓
  - Ekonomiese ontwikkeling sal lei tot 'n meer gelyke verdeling van welvaart en inkomte, beter toegang tot gesondheidsorg en onderwys ✓✓
(Enige ander relevante feit) (2 x 4) (8)
- 6.6
- Deur sy belasting (Progressiewe Belastingstelsel) ✓✓ en besteding (Begroting) ✓✓ kan die staat inkomte versprei deur die subsidiëring van goedere en dienste ✓✓
  - Oordra van inkomste aan die armes ✓✓ (bv.) toelae ✓✓
  - Verskaffing van sekere goedere en dienste gratis ✓✓
  - Daarstelling van werkskeppingsprogramme ✓✓
  - Daarstelling van minimum lone vir die ongeskoolde werker ✓✓
  - Vasstelling van maksimum pryse op basiese voedselsoorte (parafien) ✓✓ wat die armes bevoordeel. ✓✓
  - Beleide (bv) Grondrestitusie ✓✓ /SEB ✓✓/Regstellende aksie ✓✓ (Wet op gelyke Indiensname/Eiendomsubsidies ✓✓
  - Voorkeurbehandeling vir voorheen benadeeldes tot staatskontrakte ✓✓
(Enige 4 x 2) (8)
- [50]**

TOTAAL AFDELING B: 150

AFDELING C

Beantwoord enige TWEE vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

Opstelantwoorde:

- Antwoorde moet 'n inleiding, inhoud en slot insluit.
- Vir die inleiding en slot sal 5 punte toegeken word.
- 'n Bykomende 5 punte sal vir die interpretasie van die onderwerp toegeken word.
- 'n Maksimum van 40 punte sal vir die inhoud toegeken word.

VRAAG 7: LU1 AS3 – MAKROEKONOMIE

Bespreek die probleme van openbaresektor-voorsiening.

INLEIDING

Die staat reageer op markmislukking deur staatsbeheerde ondernemings te stig en te onderhou om openbare goedere en dienste te verskaf. ✓✓✓
(Enige ander relevante inleiding) (Maks. 3)

LIGGAAM**1. Aanspreeklikheid ✓✓**

- Vereis dat iemand 'n verduideliking vir sy/haar besluite, optredes en besteding moet gee oor 'n tydperiode. ✓✓
- Daar is meganismes wat die staat se ekonomiese- en finansiële prestasie evalueer. ✓✓
- Dat daardie hoeveelheid en gehalte van goedere en dienste verskaf word waarvoor belastinge betaal word ✓✓
- Dat monopolieë en die toelating van nepotisme, onbevoegdheid en onverskilligheid (apatie) nie gebeur nie. ✓✓
- Die twee belangrikste elemente van aanspreeklikheid is deelname en deursigtigheid. ✓✓
- Ministeriële verantwoordelikheid d.i. die Ministers van die departemente wat verantwoordelik is vir besluite, aksies en besteding. ✓✓
- Parlementêre vraagstelling en lede van die staatsdepartemente moet verslag doen ✓✓
- Die nasionale tesourie is verantwoordelik vir beheer oor besteding. ✓✓
- Die OG doen jaarliks skriftelik verslag oor elke staatsdepartement. ✓✓

2. Doeltreffendheid ✓✓

- Openbare goedere word doeltreffend geproduseer indien Pareto-doeltreffendheid bereik word. ✓✓
- Indien hulpbronne op so 'n wyse toegewys word dat niemand beter daaraan toe is sonder dat iemand anders swakker daaraan toe is nie. ✓✓
- Burokrasie ✓✓ amptelike reëls en prosedures ✓✓ /onsensitief ten opsigte van hul kliënte se behoeftes. ✓✓
- Onbevoegdheid ✓✓ die gebrek aan vaardigheid of vermoë om 'n taak suksesvol te verrig ✓✓ /onvanpaste kwalifikasies/onverskillige houding ✓✓
- Korupsie ✓✓ die misbruik van 'n persoon se posisie vir persoonlike gewin ✓✓ /aanvaarding van omkoopgeld, bedrog, nepotisme ✓✓

3. Taksering van behoeftes ✓✓

- Staatsbeheerde ondernemings opereer nie volgens die kragte van vraag en aanbod nie ✓✓
- Dit word dus moeilik vir staatsbeheerde ondernemings om die behoeftes te takseer en is dus geneig om openbare goedere en dienste oor of onder te verskaf. ✓✓
- Die sensus en ander huishoudelike opnames sowel as ander staatstrukture help om hierdie inligting te verskaf. ✓✓
- Aangesien hulpbronne skaars is, moet die staat besluit watter behoeftes en wie se behoeftes eerste bevredig moet word. ✓✓
- In die private sektor word eenaarbewoonde huise gebou volgens die prys wat mense kan bekostig en bereid is om daarvoor te betaal. ✓✓
- In die openbare sektor beskou die owerheid behuising as 'n maatskaplike verantwoordelikheid en word volgens die behoeftes van mense verskaf. ✓✓

4. Prysbeleid ✓✓

- In 'n markeconomie word pryse bepaal deur vraag en aanbod. ✓✓
- Die doelwitte van die firma is om hulle winste te maksimiseer en sodoende stel hulle gewoonlik die prys vas om hierdie doelwit te bereik ✓✓
- Die staat is nie ingestel op die winsmaksimiseringsdoelwit nie ✓✓
- Die staat neem sekere sosiale, ekonomiese, politiese en omgewingsvereistes sowel as openbare opinie in ag ✓✓
- **Gratis dienste** ✓✓ gedek deur belastings ✓✓ van toepassing op meeste gemeenskapsgoedere ✓✓ (bv.) weermag, polisie ✓✓ en kollektiewe goedere ✓✓ heffings en tolgelde word gehef. ✓✓
- **Gebruikstariewe** ✓✓ keuse om 'n tarief te hef hang af van tegniese redes ✓✓ (bv.) die koste om 'n dubbellaanpad te bou, kan deur die heffing van tolgelde verhaal word ✓✓ Ekonomiese redes ✓✓ dienste soos water en elektrisiteit ✓✓ het 'n zeroprys ✓✓ Politieke redes ✓✓ inkomsteverdeling aansienlik ongelyk administratiewe rantsoenering vind plaas ✓✓ (bv.) openbare gesondheidsorg en onderwys. ✓✓
- **Direkte en indirekte subsidies** ✓✓ direkte subsidies word gebruik om 'n gedeelte van die koste te dek ✓✓ (bv.) stedelike busdienste ✓✓ kan gebruik word wanneer opgeloopte verliese afgeskryf word ✓✓
- **Stande tariewe** ✓✓ noem dit beskikbaarheidstariewe ✓✓ (bv.) water en elektrisiteit ✓✓ word aangewend om vaste koste te dek, die prys per eenheid verbruik dek veranderlike koste. ✓✓

- **Prysdiskriminasie** ✓✓ verskillende gebruikers het verskillende vraag elasticiteit van 'n goed ✓✓ (bv.) kommersiële en vervaardigingsondernemings betaal hoër koerse as huishoudings en bykomend betaal hulle op 'n glyskaal. ✓✓
5. **Parastatale** ✓✓ staatsbeheerde ondernemings ✓✓ wat 'n diens lewer of 'n bestaande onderneming nasionaliseer ✓✓ Hulle fokus op wins en die maksimering van koste, ten koste van die behoeftes van die mens. ✓✓ bv. Yskor ✓✓ SAUK, SAL, Spornet ✓✓
  6. **Privatisering** ✓✓ verwys na die proses waar staatsbeheerde ondernemings en staatbeheerde bates verkoop of oorhandig word aan private individue. ✓✓ Nasionalisering is die proses waarby die staat beheer en eienaarskap van private beheerde bates en ondernemings neem. ✓✓ Dit sluit in kontraktering van dienste, openbare-privaatsektorvennootskappe, deregulasie, toenemende mededingendheid. ✓✓ (Enige 5 x 8)

SLOT

As bogenoemde probleme nie vroegtydig deur die staat aangespreek word nie, sal die staat voortdurend sy mense faal, veral met dienslewering ✓✓
(Enige ander relevante slot) (Maks. 2)

Gebruik die volgende assesseringsruut tesame met die bogenoemde om die bespreking te assesseer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip vir die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip vir die onderwerp maar sekere belangrike aspekte van die onderwerp ontbreek. (1–15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind nie die feite met die onderwerp nie. (16–30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31–45)

(Maks. 5)

[50]

VRAAG 8: LU2 AS3 – MIKROËKONOMIE

Bespreek monopolie as 'n markstruktuur en illustreer aan die hand van 'n grafiek hoe 'n monopolis ekonomiese wins kan behaal.

INLEIDING

Is 'n markstruktuur waar daar slegs EEN verkoper van 'n goed of diens is, bestaan daar geen naby plaasvervanger nie ✓✓✓ (Maks. 3)

INHOUD**MONOPOLIE AS MARKSTRUKTUUR**

1. **Aantal firmas** ✓✓
  - Bestaan uit een enkele firma ✓✓
  - Voorbeeld: Eskom ✓✓ of De Beers-diamantverkopings ✓✓
Aanvaar enige ander relevante voorbeeld
2. **Aard van produk** ✓✓
  - Die produk is uniek en daar bestaan geen nabye plaasvervangers nie. ✓✓
  - Voorbeeld: Diamante is uniek ✓✓
3. **Marktoetrede** ✓✓
  - Verwys na hoe maklik of moeilik dit vir besighede is om toe- of uit te tree uit die mark. ✓✓
  - Is totaal geblokkeer ✓✓
  - Aantal toegangsbelemmerings wat monopolieë laat ontstaan is:
    - Ekonomieë van skaal ✓✓
    - Beperkte grootte van die mark ✓✓
    - Eksklusiewe eienaarskap van grondstowwe ✓✓
    - Patente ✓✓
    - Lisensiëring ✓✓
    - Alleenreg ✓✓
    - Invoerbeperkings ✓✓
4. **Markinligting** ✓✓
  - Dit verwys na inligting oor marktoestande aan markdeelnemers. ✓✓
  - Dit beteken dat daar geen onsekerhede bestaan nie ✓✓
  - Alle inligting oor marktoestande moet beskikbaar wees aan beide kopers en verkopers. ✓✓
5. **Beheer oor pryse** ✓✓
  - Beskou as 'n prysnemer ✓✓
  - In die geval van 'n monopolie is daar aansienlike prysbeheer, maar beperkte markvraag en die doelwit van winsmaksimering ✓✓
  - Monopolis kies die beste kombinasie van prys en hoeveelheid wat hom die beste pas. ✓✓

6. **Vraagkurwe van die firma's produk** ✓✓

- Dis gelyk aan die markvraagkurwe ✓✓
- Afwaartse neiging van links na regs ✓✓

7. **Marginale inkomstekurwe** ✓✓

- Omdat die vraagkurwe 'n afwaartse neiging het sal die prys vir elke addisionele eenheid wat geproduseer word afneem. ✓✓
- Die marginale inkomte sal dus minder wees as die prys, en daarom is die vraagkurwe en marginale inkomtekurwe nie dieselfde nie. ✓✓
- Die marginale inkomtekurwe lê onder die vraagkurwe ✓✓

8. **Produksiekoste** ✓✓

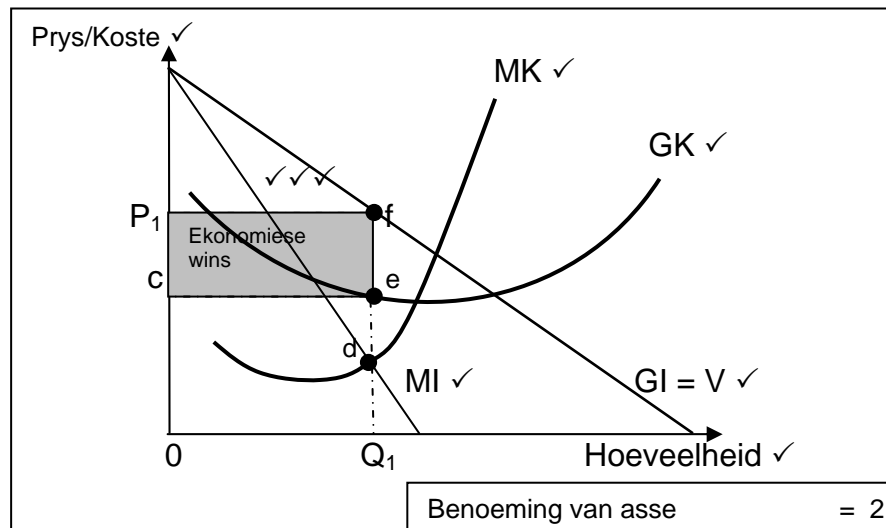
- Die vorm van die kostekurve (MK en GK) is dieselfde vir enige ander produsent ✓✓
- MK neem toe soos produksie styg ✓✓
- Die GK daal, bereik 'n minimum en styg weer ✓✓
- Winsmaksimisering is waar $MK = MR$ ✓✓

9. **Wins** ✓✓

- Kan ekonomiese wins oor die kort- en langtermyn verdien ✓✓
- Omdat nuwe toetreders geblokkeer word, en korttermyn ekonomiese wins dus nie verminder kan word deur nuwe mededingende firmas wat toetree tot die nywerheid nie ✓✓
- Die monopolie kan dus voortgaan om 'n ekonomiese wins te genereer solank as die vraag na sy produk onaantasbaar bly ✓✓

(Maks. 30)

Grafiek om ekonomiese wins aan te dui van 'n monopolis

Benaming van asse	= 2 punte
Vorm van kostekurwes	= 2 punte
Vorm van inkomtekurwes	= 2 punte
Winsmaksimeringspunt	= 1 punt
Aanduiding van ekonomiese wins	= 3 punte
TOTAAL = 10 PUNTE	

(8)
[50]

SLOT

In die korttermyn kan die monopolis 'n ekonomiese wins of ekonomiese verlies maak. Hulle produseer teen 'n laer uitset vlak as die volmaakte mededinger en verkoop teen 'n hoer prys. ✓✓

(Enige ander relevante slot moet aanvaar word.)

(Maks. 2)

Gebruik die volgende assesseringsruit tesame met die bogenoemde om die bespreking te assesser:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip vir die onderwerp maar sekere belangrike aspekte van die onderwerp ontbreek. (1–15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind nie die feite met die onderwerp nie. (16–30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31–45)

(Maks. 5)

[50]

VRAAG 9: LU3 AS3 – EKONOMIESE KWESSIES

Bespreek uitvoerbevordering as deel van Suid-Afrika se buitelandse handelsbeleid.

INLEIDING

Uitvoerbevordering verwys na maatreëls deur die owerheid wat sal lei tot 'n toename in produksie van goedere en dienste vir die uitvoermark. Die owerheid verskaf aansporings om produksie aan te moedig ✓✓✓ (Maks. 3)

INHOUD**REDES**

- Uitvoerbevorderingsmaatreëls verlaag produksiekoste wat mededinging op die internasionale mark vergemaklik ✓✓
- Bereik voldoende uitvoergeleide ekonomiese groei ✓✓
- Uitvoer vergroot produksiekapasiteit van land omdat meer en groter vervaardigingsnywerhede opgerig word ✓✓
- Die eerste stap tot uitvoergeleide ekonomiese groei is die implementering van beleide wat die oprigting van nywerhede aanmoedig om goedere en dienste te produseer vir uitvoermarkte ✓✓

METODES

Uitvoere word aangemoedig deur:

- **Aansporings** ✓✓ uitvoeraansporings sluit inligting oor uitvoermarkte, navorsing oor nuwe markte, konsessies op vervoertariewe, uitvoerkrediet en uitvoerkredietwaarborg, en publisiteit wat suksesvolle uitvoerders aanprys in ✓✓ dit sal vervaardigers aanmoedig om uit te voer en die volume van hul produksie te verhoog ✓✓ handelsendings help om Suid-Afrikaanse produkte oorsee te bemark ✓✓ en verskaf inligting aan SA ondernemings oor potensiële markte ✓✓
- **Direkte subsidies** ✓✓ omskryf as direk omdat dit owerheidsbesteding behels. Sluit kontantbetalings aan uitvoerders in, terugbetaling van invoertariewe ✓✓
- **Indirekte subsidies** ✓✓ Beskou as indirek omdat dit lei tot 'n owerheid wat minder inkome ontvang ✓✓ algemene belastingkortings, belastingkonsessies op winste wat op uitvoere gemaak word of op die kapitaal wat geïnvesteer is om die uitvoergoedere te produseer, indiensnemingstoelaes, en hulp met finansiering van uitvoere ✓✓ stel maatskappye in staat om laer pryse te vra wat hulle in staat stel om te kompeteer in internasionale markte ✓✓

- **Uitdagings vir owerhede om aansporings en subsidies te ontwerp** op so 'n manier dat pryse van uitvoergoedere nie gesien kan word as stortingspryse ✓✓
- 1) Handelsneutraliteit ✓✓ kan bereik word as aansporings ten gunste van uitvoerproduksie ingestel word tot 'n punt waar dit die impak van bestaande beskermingsmaatreëls neutraliseer ✓✓ bv. subsidies gelyk aan die bedrag van die invoertariewe kan betaal word ✓✓
- 2) Uitvoerverwerkingsones (UVSe) ✓✓ is vryhandelenklawe binne 'n beskermde doeanegebied – is 'n omheinde en beheerde nywerheidspark wat buite die land se doeanegebied gevestig is, en gewoonlik naby 'n hawe of lughawe geleë is ✓✓

NOTA: Vir die antwoord m.b.t. die effektiwiteit van uitvoerbevorderingsmetodes, kan 'n maksimum van 5 punte toegeken word.

VOORDELE

- Geen beperkings op grootte en skaal ✓✓ aangesien wêreldmarkte so groot is ✓✓
- Koste en doeltreffendheid van produksie ✓✓ word op grond van komparatiewe voordele georganiseer ✓✓
- Stimuleer binnelandse produksie ✓✓ sal uitvoere laat toeneem wat meer invoere toelaat, en mag lei tot terugwaartse skakelingseffekte wat binnelandse produksie in verwante nywerhede moontlik sal stimuleer ✓✓
- Wisselkoerse is realisties ✓✓ en daar is geen behoefte aan valutabeheer en kwantitatiewe beperkings nie ✓✓
- Waarde kan toegevoeg word tot natuurlike hulpbronne van 'n land ✓✓
- Skep indiensname geleenthede ✓✓
- Toename in uitvoere het 'n positiewe effek op betalingsbalans ✓✓
- Stygende produksie lei tot laer binnelandse pryse, wat plaaslike verbruikers bevoordeel ✓✓

NADELE

- Werklike produksiekoste ✓✓ subsidies en aansporings verlaag totale produksiekoste wat van verkope verhaal moet word ✓✓ werklike koste word dus deur subsidies verberg ✓✓ produkte kan daarom nooit in 'n ope mark meeding nie ✓✓
- Gebrek aan mededinging ✓✓ besighede vra pryse wat so laag is, dat hulle mededingers uit die mark uit druk ✓✓

- Meer tariewe en kwotas kan wees teen die gees van voorsiening deur die WHO ✓✓ oorsese mededingers kan met vergelding reageer ✓✓ goedere word plaaslik verkoop onder hul werklike produksiekoste (uitvoersubsidies en storting) ✓✓
- Beskerming van arbeidsintensiewe bedrywe ✓✓ ontwikkelde lande behou hoë vlakke van effektiewe beskerming van hul nywerhede wat arbeidsintensiewe goedere vervaardig, waar ontwikkelende lande alreeds 'n vergelykende kostevoordeel geniet of een kan verkry ✓✓
- Onttrekking van aansporings lei dikwels tot die sluiting van effektiewe nywerhede ✓✓
- Aansporings lei dikwels tot oneffektiewe produksieprosesse, aangesien maatskappye nie nodig het om hul bes te lewer in kompetisie nie ✓✓
- Kan gesien word as dumping ✓✓ (Maks. 40)

SLOT

Die Suid-Afrikaanse owerheid het die mandaat gegee aan Handel en Investering Suid-Afrika (HISA) ✓✓ Uit die bogenoemde bespreking is dit duidelik dat beskerming steeds 'n belangrike rol speel in die Suid-Afrikaanse internasionale handelsbeleid ✓✓ (Enige ander relevante slot is aanvaarbaar.) (Maks. 2)

Gebruik die volgende assesseringsruit in samewerking met die bogenoemde om die bespreking te assesseeer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip van die onderwerp maar mis belangrike aspekte van die onderwerp. (1–15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind nie die feite met die onderwerp nie. (16–30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31–45)

(Maks. 5)

[50]

VRAAG 10: LU4 AS2: KONTEMPORÊRE KWESSIES

Bespreek die voordele van toerisme vir die verskillende sektore in die Suid-Afrikaanse ekonomie.

INLEIDING

Toerisme beskryf die aktiwiteite van mense wat reis en bly in plekke buite hul gewone omgewing vir nie meer as een aaneenlopende jaar vir ontspanning, sake of ander doeleindes ✓✓✓ (Maks. 3)

INHOUD**1. VOORDELE VAN TOERISME VIR DIE VERSKILLENDE SEKTORE IN DIE EKONOMIE:****1.1 Huishoudings ✓✓**

- Hulle ontvang inkomste in die vorm van salarisse en lone deur werkgeleenthede verdien ✓✓ en hul eie betrokkenheid in die toerismebedryf as toerleiers.
- Meeste van die infrastruktuur deur toeriste geskep, is ook vir plaaslike inwoners beskikbaar ✓✓ bv. paaie en hotelle ✓✓
- Toerisme vereis verskeie vaardighede, wat onderwys en opleiding vereis ✓✓
- Leerderskappe vir 'n aantal vaardighede vereis deur die toerismebedryf word aangebied ✓✓ bv. toergidse, eiendomsagente en sjefs ✓✓

1.2 Owerheid ✓✓

- Die belangrikste wyse waarby owerhede by toerisme baat is deur belastings te hef ✓✓
- Hierdie belastings het twee oogmerke ✓✓
- Verhaal eksterne koste ✓✓ Hierdie koste word verhaal van die toeris deur 'n bedrag by die verkoopprijs te voeg/normale bestedingsbelasting (bv. BTW, aksynsbelasting, doeaneregte) ✓✓
- Hierdie bedrag dien as vergoeding vir die gasheergemeenskap vir die verskaffing van infrastruktuur, basiese dienste en openbare geriewe (bv. storte en toilette op die strand - aan toeriste ✓✓
- Om inkomste te verdien ✓✓ Toeriste word gesien as deel van die algemene belastingbasis ✓✓
- Bv. deur lughawevertrekbelasting, belasting op vlugkaartjies en op hotelkamerbesetting ✓✓

1.3 Besighede ✓✓

- Ekonomiese- en basiese dienste infrastruktuur word gewoonlik deur die publieke sektor verskaf ✓✓
- 'n Superstruktuur bestaan uit besighede wat akkommodasie, vervoer en kleinhandel en rekreasiedienste verskaf ✓✓
- Toerisme stimuleer ook sekere sosio-ekonomiese mikpunte soos entrepreneurskap-ontwikkeling, Swart Ekonomiese Bemagtiging en KMMO ontwikkeling ✓✓

- Dit is normale privaatsektor-aktiwiteite en vorm 'n winsgenerende element van 'n toerisme bestemming ✓✓
- 'n Kombinasie van publieke- en privaatsektor finansiering word gebruik om die bestemmings te ontwikkel ✓✓
- Die publieke sektor voorsien ook 'n verskeidenheid finansiële aansporings vir privaatsektor toerisme investering (toelaes, subsidies, lenings, belasting) ✓✓
- Daar is ook baie informele- en minder tradisionele geleenthede vir toerisme voordele en dit dien as vastrapplek vir voorheen-benadeelde groepe in die toerismebedryf ✓✓
- Bv. Motorverhuring, verkoop van kunsiteme ✓✓

1.4 Infrastruktuur ✓✓

- Voldoende infrastruktuur vir ekonomiese- en basiese dienste wat goed onderhou word, is noodsaaklik vir toeristebestemmings ✓✓
- Ekonomiese infrastruktuur is prioriteit vir die Departement van Toerisme ✓✓
- Bv. toegang tot strande, mere en riviere ✓✓
- Sosiale infrastruktuur het ook verbeter ✓✓
- Bv. ambulansdienste, medisyne, inligtingsdienste ✓✓ (Maks. 40)

SLOT

Uit die bogenoemde bespreking is dit duidelik hoe huishoudings, besighede, die owerheid en infrastruktuur bevoordeel word deur beter toerisme. (Maks. 2)

Gebruik die volgende assesseringsruit in samewerking met die bogenoemde om die bespreking te assesseer:

PUNTE	INTERPRETASIE VAN DIE ONDERWERP
0	Kandidaat toon geen begrip van die onderwerp nie.
1	Kandidaat toon 'n mate van begrip van die onderwerp maar mis belangrike aspekte van die onderwerp. (1–15)
3	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek maar verbind nie die feite met die onderwerp nie. (16–30)
5	Kandidaat interpreteer die onderwerp korrek en verbind die feite met die onderwerp. (31–45)

(Maks. 5)

[50]

TOTAAL AFDELING C: 100
GROOTTOTAAL: 300